

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 6

Частина I

**Одеса
2020**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I. – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – 202 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотосенкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Абалмасова М. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Агапченко К. А. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Березорудський А. М. – студент факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Білоус О. Ю. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Бойко В. С. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Бойчева О. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Бурлаєва В. С. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Гарашенко О. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Капустян Г. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Лабенко О. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Любович А. А. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Манєва К. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Мівшук Ю. І. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Мотишена В. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Осадчук Я. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Стародубцева Т. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Унтілов В. В. – студент факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Чайковська О. О. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Чумаченко Н. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Штельмашук М. С. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Бурлаєва В.С., Ольвінська Ю.О. Стан здоров'я населення як чинник людського розвитку.....	6
Унгілов В.В., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз грошового ринку України.....	12
Стародубцева Т.В., Милашко О.Г. Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України.....	20
Бойчева О.П., Вітковська К.В. Аналіз доходів населення Одеської області за даними вибірових обстежень.....	31
Любович А.А., Підгорний А.З. Стан та перспективи розвитку соціальної сфери в Україні.....	41
Манєва К.П., Погорєлова Т.В. Статистичне оцінювання доходів Зведеного бюджету України.....	49
Чумаченко Н.В., Вітковська К.В. Рівень життя населення в умовах сучасності.....	57
Штельмашук М.С., Ольвінська Ю.О. Стан та розвиток альтернативних джерел енергії.....	66
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Екологічний аспект людського розвитку.....	71
Мотишена В.В., Ольвінська Ю.О. Валовий внутрішній продукт як фактор людського розвитку.....	79
Білоус О.Ю., Ольвінська Ю.О. Аналіз забруднення світового океану.....	84
Лабенко О.В., Ольвінська Ю.О. Споживчий кошик як індикатор рівня життя.....	89
Чайковська О.О., Ольвінська Ю.О. Біологічне різноманіття сьогодення та його загрози.....	94
Білоус О.Ю., Тарасова К.І. Аналіз розвитку тютюнової промисловості України.....	99
Бойко В.С., Тарасова К.І. Економічні ризики в умовах глобалізації.....	106
Мотишена В.В., Тарасова К.І. Кібер-ризики як похідна розвитку технологій.....	116

Капустян Г.В., Ольвінська Ю.О. Проблеми та перспективи впровадження медичного страхування в Україні.....	124
Осадчук Я.В., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз забруднення планети пластиком.....	133
Агапченко К.А., Милашко О.Г. Статистичний аналіз макроекономічних показників Норвегії за даними системи національних рахунків.....	139
Березорудський А.М., Милашко О.Г. Аналіз стану економіки Чеської Республіки.....	144
Бойко В.С., Милашко О.Г. Дослідження динаміки основних макроекономічних показників Франції.....	152
Мившук Ю.І., Самоуськова О.В. Статистична оцінка стану ринку праці в Україні.....	160
Бойко В.С., Вітковська К.В. Історія розвитку вибіркового методу.....	168
Гаращенко О.В., Вітковська К.В. Питання проведення вибірових обстежень у маркетингових дослідженнях.....	176
Абалмасова М.П., Вітковська К.В. Статистичний аналіз результатів вибіркового обстеження економічної діяльності населення.....	182
Агапченко К.А., Вітковська К.В. Методологічні аспекти проведення вибірових спостережень домогосподарств у сільській місцевості з питань їх сільськогосподарської діяльності..	190
Мотишена В.В., Вітковська К.В. Обстеження умов життя домогосподарств: переваги та недоліки.....	197

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТЮТЮНОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Білоус О. Ю.¹, Тарасова К. І.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Білоус О. Ю., Тарасова К. І. Аналіз розвитку тютюнової промисловості України. У статті розглянуто сучасний стан тютюнової промисловості України. Досліджено динаміку виробництва тютюну та обсягів реалізованої продукції в галузі. Проаналізовано стан ринку праці тютюнової промисловості. Проведено аналіз чистого прибутку та рентабельності підприємств галузі.

Ключові слова: тютюн, тютюнова промисловість, обсяг реалізованої продукції, середньооблікова чисельність працівників, середньомісячна заробітна плата, рентабельність.

Bilous O., Tarasova K. Analysis of the tobacco industry in Ukraine. The article deals with the current state of the tobacco industry in Ukraine. The dynamics of tobacco production and the volume of products sold in the industry are investigated. The labor market of the tobacco industry is analyzed. The analysis of net profit and profitability of the enterprises of the branch is conducted.

Keywords: tobacco, tobacco industry, sales volume, average accounting number of employees, average monthly wage, profitability.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Білоус, О. Ю. Аналіз розвитку тютюнової промисловості України [Текст] / О. Ю. Білоус, К. І. Тарасова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина І – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 99 – 105.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день тютюнова галузь України перебуває у бурхливому розвитку. Із приходом іноземних інвесторів ринок розвивається впевнено і стабільно, хоча й відчуває на собі негативний вплив низки проблем, серед яких можна виділити нелегальний ввіз тютюнової продукції на територію країни, фальсифікацію продукції як вітчизняного, так і закордонного виробництва, недосконалість законодавчої бази та великого акцизного податку тощо.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми розвитку тютюнової промисловості України досліджували такі автори, як Горіна І., Козін Є., Сиволап Н., Любименка В., Моїсеева І., Копилова В.,

Руднєва М. та інші. Внесок цих учених дозволив вирішити ряд важливих питань щодо особливостей розвитку національного ринку тютюнової продукції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на багату кількість публікацій, присвячених окресленій проблематиці, частина питань стосовно особливостей функціонування тютюнового ринку залишається невирішеною й досі, а деякі з них потребують постійного уточнення з огляду на бурхливі зміни економічних, політичних і соціальних умов.

Мета статті. Метою статті виступає аналіз сучасного стану та основних тенденцій розвитку тютюнової промисловості України, виготовлення та реалізації обсягу виготовленої продукції; а також оцінка стану ринку праці в даній галузі.

Виклад основного матеріалу. Тютюнова промисловість – галузь харчової промисловості, що виготовляє тютюнові та махоркові вироби (цигарки, цигарковий тютюн, махорку). Ринок тютюнових виробів та їх виробництво в Україні належать до найбільших в Європі. В наш час в Україні вирощують близько 14 сортів тютюну на території Хмельницької, Вінницької, Тернопільської, Івано-Франківської, Одеської, Закарпатської та Чернівецької областей.

Тютюновий ринок є загалом доволі консервативним. Головними чинниками, які можуть посприяти зниженню споживання тютюнових виробів є демографічний і економічний фактори (зокрема акцизна реформа), також впливає активна антитютюнова пропаганда, яка висвітлює здоровий спосіб життя. Галузь виробництва цигарок в Україні має 200-літню історію, що дає змогу підприємцям бути обладнаними на виробництві якісною інфраструктурою та бути забезпеченим кваліфікованими кадрами. Усі фабрики України за часи її незалежності були придбані іноземними виробниками тютюну [1-3].

На сьогодні ринок вітчизняних продуктивних сил нараховує 27 фабрик. Найбільшу частку на ринку тютюнових виробів займає ПАТ «Philip Morris Україна», яке утримує 32,1% ринку, ПАТ «Imperial Tobacco Production Україна» з 28,1%, ПАТ «JTI International Україна» з 22,2% вітчизняного ринку та «British American Tobacco Україна» з часткою ринку 17,6% (рис. 1).

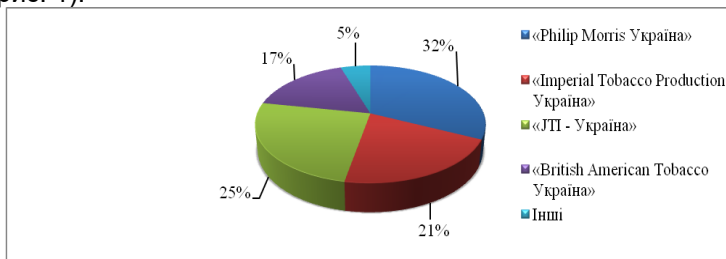

Рис. 1. Структура виробників тютюну на ринку України, 2018 р.

Динаміка обсягів виробництва тютюнових виробів за останні 8 років наведена на рис. 2.

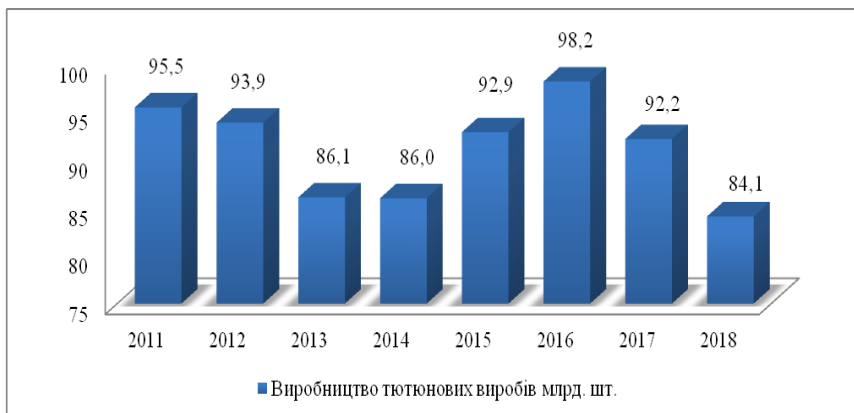

Рис. 2 Динаміка виробництва тютюнових виробів в Україні, 2011-2018 рр.

На рис. 2 чітко спостерігається тенденція за останні три роки до спаду виробництва тютюнових виробів в Україні, зумовлена як збільшенням податкового навантаження на цигарки, так і зміною споживчих звичок населення. Скорочення темпів росту на ринку пов'язане також з низькими темпами зростання доходів, яке спостерігається протягом останнього періоду. За 2011-2018 рр. найменший обсяг виробництва тютюну був зафіксований у 2014 р. – 86 млрд. шт. Проте вже наступного року відбувалося стрімке зростання обсягів виробництва тютюнової продукції, яке сягнуло максимуму – 98,2 млрд. шт. у 2016 р. Однак потім почало спостерігатися значне зменшення виробництва. У 2018 р. порівняно з 2011 р. обсяг виробництва тютюну в Україні зменшився на 12%. Найбільші зміни у виробництві сигарет відбулися у 2013 кризовому році. Тоді обсяг тютюнових виробів порівняно з 2012 р. зменшився на 7,8 млрд. шт. або на 8%. У середньому виробництво тютюну в Україні щорічно складало 91,1 млрд. шт. За аналізований період виробництво тютюну щорічно у середньому скорочувалось на 1,4 млрд. шт. або на 1,6% [4].

Продовжуючи наш аналіз, також варто оцінити обсяги реалізованої тютюнової продукції в Україні, які для наочного представлення зображені на рис 3.

Проаналізувавши дані діаграми, ми змогли виявити, що протягом 2010-2018 рр. обсяг продажів зростав у середньому на 24%. Також, наприкінці періоду порівняно із його початком обсяги реалізації цієї продукції збільшились на 49758457,9 тис. грн., тобто більше ніж в 5 разів.

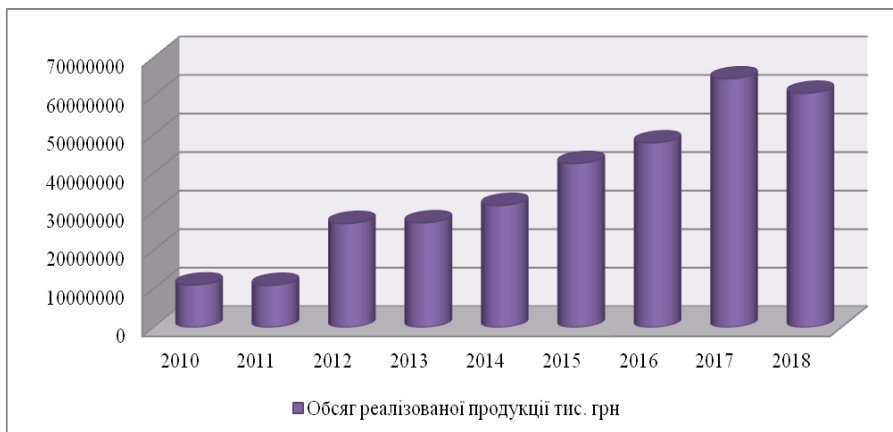

Рис. 3 Динаміка реалізованої тютюнової продукції, 2010-2018 рр.

За аналізований період спостерігається тенденція до росту реалізованої продукції. Проте у 2018 р. виявилось скорочення продажів на 5,9% порівняно із попереднім роком у зв'язку зі збільшенням податкового навантаження на продукцію галузі.

Для дослідження ринку праці галузі тютюнової промисловості нами була розглянута динаміка її кількості робітників протягом останніх років (рис. 4).

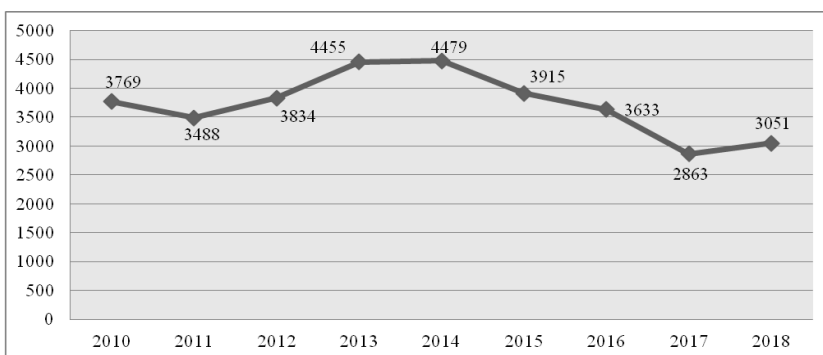

Рис. 4. Динаміка середньооблікової чисельності працівників тютюнової промисловості в Україні, 2010-2018 рр., осіб

За 2010-2018 рр. середньооблікова чисельність працівників складала 3720 осіб. У 2018 р. порівняно з 2010 р. чисельність працівників зменшилась на майже на 20%, проте збільшилась на 7% у 2018 р. порівняно з 2017 р. Найбільша кількість робітників була зафіксована у

2013 та 2014 рр. Загалом, починаючи із 2014 р., прослідковується тенденція до зменшення чисельності працівників у тютюновій галузі.

Проаналізуємо заробітну плату працівників даної галузі (рис. 5).

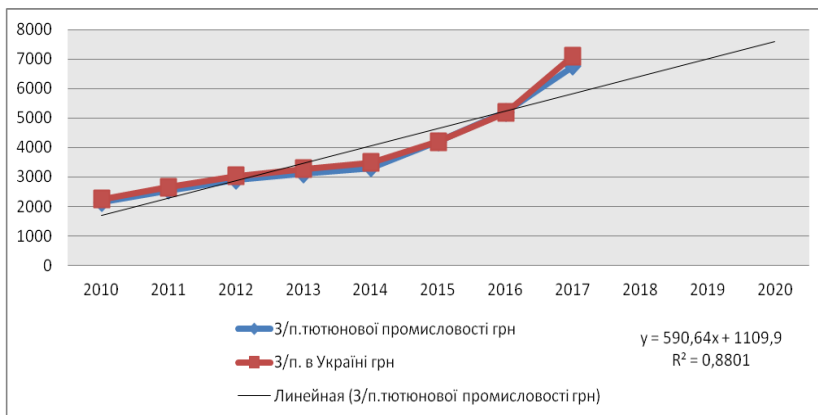

Рис. 5. Динаміка середньомісячної заробітної плати у тютюновій промисловості та в Україні в цілому, 2010-2017 рр.

Дані малюнку свідчать, що середньомісячна заробітна плата як працівника тютюнової промисловості, так і в Україні має тенденцію до збільшення. У 2017 р. порівняно з 2010 р. середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника у тютюновій промисловості збільшилась в 3 рази. За останні 3 роки заробітна плата зросла на 2909 грн., щорічно за аналізований період вона збільшувалась на 658,86 грн. Треба зазначити, що протягом даного періоду середня заробітна плата працівників у тютюновій промисловості майже не відрізнялась від середньої заробітної плати в Україні. При збереженні даної тенденції можна зробити прогноз на 2020 рік: з ймовірністю в 88% можна стверджувати, що заробітна плата у тютюновій промисловості складе 7606,96 грн.

Аналіз динаміки чистого прибутку тютюнової промисловості України показує, що у 2014 р. підприємства отримали прибуток в середньому на 20% менший ніж у 2013 р. Це пов'язано з нестабільною політичною та економічною ситуацією в Україні, одним з наслідків якої стала девальвація гривні. У 2016 р. підприємства отримали максимальні збитки, які майже в 4 рази перевищували збитки 2015 р. На кінець 2018 р. чистий прибуток галузі складав в середньому 4,3 млн. грн. і перевищував прибуток 2013 року вже у 2 рази (рис. 6).

Рис. 6 Динаміка чистого прибутку підприємств галузі тютюнової промисловості, тис. грн.

Відношення чистого прибутку підприємства до чистого доходу від реалізації характеризує ефективність продажів продукції підприємств. Рентабельність продажів – є одним з найважливіших показників ефективності діяльності компанії. Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Очевидно, що чим вища маржа операційного прибутку, тим краще підприємство здійснює свою діяльність. Показник рентабельності продажів характеризує найважливіший аспект діяльності – реалізацію основної продукції [5-7]. Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від продажів у 2018 р. склала 23%, тобто на 1 гривню проданої продукції приходилось 23 коп. операційного прибутку. У 2018 р. порівняно з 2010 р. рентабельність зменшилась на 13,2%, проте порівняно з 2017 р. збільшилась в 2,5 разів. (рис. 7).

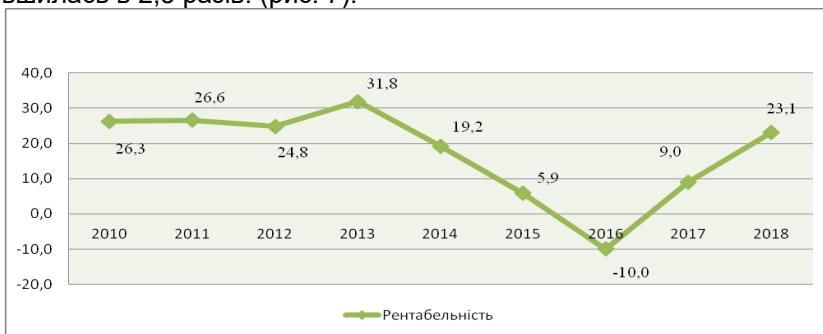

Рис. 7 Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємства 2010-2017рр.

Висновки. В роботі проаналізовано дані офіційної статистичної інформації щодо особливостей функціонування галузі тютюнової промисловості України. Визначено, що найбільшу частку тютюнового ринку України займає ПАТ «Philip Morris Україна, ПАТ «Imperial Tobacco Production Україна» і «JTI International Україна» «British American Tobacco Україна». Прослідковується тенденція до зниження обсягу виготовлення тютюну за останні роки. Обсяги реалізованої продукції протягом 2018 р. загалом збільшувались. Дослідження ринку праці галузі показало, що за період 2010-2017рр. відбулося зниження середньооблікової чисельності працівників майже на 20%, а середньомісячна заробітна плата щорічно в середньому заростала на 658,86 грн. Треба зазначити, що протягом даного періоду середня заробітна плата працівників тютюнової промисловості майже не відрізнялась від середньої зарплати в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підгорний А. З., Самоєнкова О. В. Ольвінська Ю. О., Вітковська К. В. Соціально – демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. к.е.н., професора Підгорного А.З.. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., - 424 с.
2. Бялковська Г.Д. Наукові засади забезпечення конкурентоспроможності тютюнового виробництва в аграрному секторі економіки України /Інноваційна економіка. – 2013. – № 11 (49). – 21-27.
3. Контроль на тютюном в Україні. Другий Національний звіт. – К.: МОЗ України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», 2014. – 128 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/docfiles/Zvit-tutun-control2.pdf>
4. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]
5. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Бізнес-статистика: підручник. К.: ФОП Гуляєва В. М. 2018. 210 с.
6. Янковий О.Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: Монографія / О.Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
7. Самоєнкова О. В. Економічна статистика: навчальний посібник. Видання друге, перероб. та доп. / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2020. – 276 с.